

För att öka kunskapen om kvarka och förhindra spridning driver Hästnäringens Smittskyddskommittén under 2012 och 2013 ett kommunikationsprojekt riktat till uppfödare och stuterier. Satsningen finansieras via Hästnäringens Nationella Stiftelse (HNS) genom ett avtal mellan staten och trav-/galoppsporten som äger ATG. Mer information om projektet och om Smittskyddskommittén hittar du på www.nshorse.se

STOPPA
SMITTAN

för ett
KVARKA
fritt
Hästsverige

VAD HÄNDER EKONOMISKT NÄR KVARKAN SLÅR TILL?

Text: Hege Hellström

FOTO: Kanal 75

FOTO: Mia Thörnberg

I åtta år har Susanne Osterling haft licens, och innan dess hade hon jobbat i stall i elva år. Men hennes hästar hade aldrig drabbats av kvarka i sitt stall, förrän förra året.

I dag är Titti i full träning. Men när kvarkan härjade i hennes kropp var stoet bara skinn och ben. Hästen matvägrade i två veckor, och fick gå i hagen i ett halvår efter sjukdomen bara för att gå upp i vikt så att hon kunde börja träna igen.

– Jag var grinfärdig varje gång jag tittade på Titti. Hon är en ganska stor häst, och fin, men nu såg hon ut som ett spjälstaket som någon hängt ett skinn på. Hon åt ingenting på två veckor, säger Susanne Osterling, travtränare som drabbats av kvarka i stallet. Visst läser man om kvarka, och skänker en tanke på att det måste vara hemskt om ens hästar drabbas. Men när travtränaren Susanne Osterling berättar detaljerna får man en helt annan insikt i hur det måste kännas. Och inte bara känslomässigt – efterdyningarna av sjukdomen känns fortfarande i firmans ekonomi.

Det var förra året, i slutet av april, som två ett-åringar kom till travtränaren Susanne Osterlings stall på Solängets travbana i Örnköldsvik. Efter en vecka blev en av dem snorig – ett symtom som kan förekomma vid kvarka.

– Det är normalt att smättingarna blir förkylda. Medan vi funderade på vad vi skulle göra, ställde vi in dem i ett annat stall och ringde distriktsveterinären, säger travtränaren Susanne Osterling.

Veterinären tog bakterieprov med frågeställningen kvarka och stallet blev isolerat i tio dagar. Provsvarerna visade på **Streptococcus zooepidemicus*** och inte på kvarka (*Streptococcus equi*).

– Då blev allt frisläppt. Vi tog tillbaka smättingarna till stallet och de började kvickna på sig. En av dem blev lite förkyld, men det är som det är, som med dagisbarn, de har ju sämre motståndskraft.

Eftersom allt var lugnt jobbade Susanne på som vanligt, bytte hagar mellan hästarna och valde boxar efter hur det passade bäst. En helt vanlig tisdag var hon ute på ett snabbjobb inför ett kval med ett av sina två ston, Lindy's Princess eller "Titti" som hon kallas.

– Hon brukar vara pigg och glad och frän, men den här dagen var hon var fruktansvärt dålig. Jag slutade bara köra och tog in henne direkt.

Dagen efter hade Titti normal temperatur och snorade inte.

– Hon åt lite dåligt men jag tänkte att hon har väl någon skit i kroppen.

Men på torsdagen hade stoet nästan 40 graders feber. Och kompiserna hade 39,5.

– Då sa jag bara STOPP, inte ut med fler hästar. Vi tempade alla elva hästarna, och en två-åring hade nästan 40 grader. Veterinären kom och tog prover, men misstänkte inte kvarka.

***Streptococcus zooepidemicus** finns ofta i luftvägarna även hos friska hästar. Ibland kan den feber, hosta och snor, alltså liknande symtom som vid kvarka (*Streptococcus equi*).

Ingen av de veterinärer vi var i kontakt med i det här läget misstänkte kvarka eftersom provsvaret var negativt och sjukdomsbilden inte överensstämde. Flera dagar gick, utan isolering. Men plötsligt fick en äldre nord-svensk något förhöjd temp.

– Då blev vi säkra på att det var någonting. Och så blev det till slut konstaterat att det var kvarka. Det fanns ett femhästars stall där de sjuka hästarna kunde stallas upp.

Beskedet kom som en bomb

– Just i det där läget är man inte full av energi, när man får ett sådant besked. Det är en ond situation att hamna i. Trots att det kändes tungt var det bara att börja jobba. Susanne högttryckstvättade hela stallen.

– Det tog säkert två dagar. Och sedan körde jag desinfektionsmedel.

I sjukstallet blev Titti snabbt sämre. Susanne är övertygad om att ansträngningen bidragit.

– Jag var grinfärdig varje gång jag tittade på henne. Hon är en ganska stor häst, och fin, men nu såg hon ut som ett spjälstaket som någon hängt ett skinn på. Hon drack en tredjedels hink vatten per dygn men åt ingenting, jag försökte med allt, äpplen, morötter, havre och hö. Man vill ju bara att de ska få i sig någonting.

Snoret rann konstant, och stoet fick bölder som sprack

– Jag klippte rent håret runt om bölderna för att varet inte skulle fastna. De andra hästarna åt och drack, även om de var snoriga och febriga och hostade när de åt. Och efter två veckor började även stoet pigga på sig. Isoleringen låg kvar 20 dagar efter det att sista hästen visat symtom, så Susanne fick fortsätta proceduren med att sätta på sig en speciell overall, sätta upp håret under en keps och byta skor så fort hon gick till eller från sjukstallet. Desinfektionstvål var också del av ritualen.

Travbanan hade bra rutiner för kvarkautbrott. Hur de sjuka hästarna skulle få köra på banan och gå i hagen fanns det regler för. Hela den

Hur kan kvarka drabba DIN verksamhet ekonomiskt?

1. Veterinär- och provtagningskostnader
2. Verksamhetsavbrott – vad kostar det per vecka att få ett stopp i verksamheten för avel, träning, tävling...
3. Kostnad för insjuknade hästar innan de är i träning/tävling igen
4. Kostnader som merarbetet med behandling och isolering innebär
5. Isolering av hela verksamheten – andra bieffekter, vilka i ditt stall?
6. "Bad will" – du syns inte på din arena plus att kvarka är dålig reklam
7. Kostnader för rengöring av stall
8. Andra verksamhetsspecifika kostnader

Fundera igenom punkterna och gör en egen ekonomisk kalkyl över hur ditt stall och din verksamhet skulle drabbas vid ett kvarkautbrott.

1. _____
2. _____ kr/v * antal veckor = _____
3. _____ kr/v * antal veckor = _____
4. _____ kr/v * antal veckor = _____
5. _____ kr/v * antal veckor = _____
6. _____
7. _____
8. _____

SUMMA: _____

biten gick smärtfritt, tycker Susanne.

– Men det var värre med reaktionerna hos de andra på travbanan. Det var nästan så att man kände att man inte var välkommen i fikarummet, att folk trodde att man skulle smitta. Men det handlar om okunskap.

Isoleringen släpptes

Utan att ta prover på att hästarna var helt okej släpptes isoleringen i mitten av augusti.

– Jag har läst på och i exempelvis England har man ingen tidsgräns utan rekommenderar tre fria provtagningar istället. Men här var det ingen som rekommenderade det. Och det verkar som att en av hästarna blivit en dold smittbärare, för ägarna tog hem honom och sedan fick de kvarka på andra hästar. Det är mindre roligt.

Ekonomi har påverkats hårt, berättar Susanne

– Ja herregud. Det är nästan lite dyningar kvar så här ett år efteråt. Dels blir det sämre ekonomi för rörelsen, att du inte kan tävla och då får du inte provision på vinstpengarna, dels är det en tuff smäll för ägarna. Det blir två

månader som deras hästar inte kan tävla – och för de sjuka blir det ännu längre. Sedan påverkar det en som travtränare genom att du inte syns, det blir ingen reklam. De flesta i branschen minns att man haft kvarka.

Susanne tycker att hon har en bra företagsförsäkring – men den täcker inte sjukdom hos hästarna.

Men hur gick det då för Titti?

– Hon hade fallit ur väldigt, var i så dålig kondition att hon inte ens hade krafter att gå i hagen. Men när hon började studsas i boxen släppte jag ut henne. Längre fick hon bara gå i hagen, sedan bytte vi till kuperad hage, och till sist började hon muskla på sig. I slutet av november, alltså först efter ett halvår, började vi köra henne. I dag är hon i full träning.

Susanne vill berätta sin historia för att andra ska få mer kunskap. Om att prover kanske visar fel, och om att det kan vara bra att ta prover efteråt. Men också om att kvarka smittar via direkt och indirekt kontakt – så det är helt okej att ta en fika med en som har kvarka i sitt stall, om bara klädbyten och handdesinfektion sköts som det ska.

6 TIPS!

Foto: Ulrika Fern

SÅ SKYDDAR DU HÄSTEN MOT KVARKA OCH ANDRA SMITTOR

- Ha karantän- eller välkomststall för nya hästar eller hästar som varit iväg, till exempel på annat bete. Tre veckor är det bra att "isolera" nya hästar.
- Rengör händerna och använd handsprit innan och efter du håller på med mun, näsa eller sår på olika hästar. Vid sårskötsel bör man också bära engångshandskar. Varmt vatten och tvål är bäst vid handtvätten, använd helst pappershanddukar.
- Utrustningen ska vara ordentligt rengjord, särskilt den som är vid hästens mun och näsa, som bett, nosgrimmor, hinkar och vattenkärl.
- Byt kläder och tvätta händerna efter du varit i ett stall, extra viktigt om du vistas i flera stall.
- Isolera genast hästar med feber, snuva och hosta eller som har andra tecken på smittsamma sjukdomar.
- Ha egen utrustning till varje häst. Om man delar utrustningen mellan hästar, gör rent ordentligt före byte.